

HISTORIEN OM
HOMMERSÅK SKOLE
1909 – 2019, og litt til ...

Innhold

Innledning	side 3
Skole før og rett etter 1900	side 4
Mer skole – fram til 1940	side 6
Om Riska – 1700/1800-årene til 1960-tallet	side 9
Skole under krigen – 1940-1945 og videre	side 13
1960-tallet og videre	side 25
Skole på 1970-80-tallet	side 27
Byggegullårene 1981-1987	side 29
Samarbeid med og bruk av nærmiljøet	side 29
Videre fram mot tusenårsskiftet	side 33
Fra år 2000 og fram til i dag	side 33
Om Hommersåk skole 2018/2019	side 34
Etterord	side 37
Kilder	side 38

Innledning

Historien om Hommersåk skole skriver seg fra 1909. Da ble det hvite bygget som har fått betegnelsen «Gamleskolen» tatt i bruk. Bygget ble revet sent på 1980-tallet. Dette heftet prøver også å speile litt av bygda før og etter 1. verdenskrig.

Hva kjennetegnet bygda Riska og tettstedet Hommersåk?

På slutten av 1960-tallet startet en formidabel husbygging i Riska , og det skapte behov for flere skoler og andre bygg. Dette spørsmålet ble satt på dagsorden av rektor Jorulf Strand tidlig på 1970-tallet. Bygda fikk Riska skole (ungdomsskole) i 1981, Maudland skole i 1983, Riskahallen i 1985/86 og Kyrkjevollen skole i 1987.

Anno 2018 foregår det fremdeles mye husbygging i Riska. Det er tilstrekkelig med skoleplass for alle elever i Riska. Flest barneskoleelever sokner til Hommersåk skole, den minste barneskolen. Det betyr at en del av disse elevene får skolested på Maudland skole eller Kyrkjevollen.

Hommersåk, januar 2019
Kjell Arne Håland

Skole før og rett etter 1900

Riska fikk sitt eget skolevesen fra 1778, såkalt omgangsskole. Riska var da en del av gamle Hetland kommune, og kom inn i Sandnes i 1965.

I 1856 var det 99 skolebarn i «Riskakværven distrikt», der 20 skriver og seks regner, som det het i årsrapporten. I 1859 ble distriktet delt i Hommersåk og Eltervåg, med to lærere, med to lærere. Den kjente forfatteren Arne Garborg (f. 25/1-1851) fra Undheim, var lærer i Riska fra 1866-1868. Arne Garborg må ha vært forut for si tid, han startet som lærer før fylte 16 år. Skolestova ble leid på en av gardene på Haualand.

Kretsordningen Hommersåk og Eltervåg stod til 1920, da fikk bygda småskolekrets for barna fra Haualand, Bjelland, Mærland, Hogstad, Skjørestad og Jødestad, og med skolehus på Haualand. Bygningen Haualand skole fra 1920 står den dag i dag.

Hommersåk krets hadde i 1879 fått skolehus på Frøyland, Riskakværven skole. Da dette huset brant ned i 1907, ble nytt skolehus bygd i Hommersåk og tatt i bruk i 1909. Grunnmuren til Riskakværven skole står ennå i Gamle Frøylandsvei 6, men nå med bolighus på muren, fra 1879.

Barn fra andre deler av bygda hadde også behov for skolehus. Usken og Uskekalven søkte om å opprette egne skoler, men det førte ikke fram, da barnetallet var så lite. Barna fulgte rutebåten til skolen. Barn fra Lauvås og Eltervåg fikk skole i 1879, i leid rom hos Kristoffer Larsson Eltervåg.

Lauvås skole ble tatt i bruk i 1885. Bygdefolket måtte streve i noen år før kommunen gikk med på å gi dem skolebygg. Det var i bruk som skolebygg til 1916, og er i dag kjent som Lauvås bedehus. Fasaden mot veien er den samme nå som i 1880-årene. Bygget er Sandnes eldste bevarte skolebygg.

Barna fra Hogstad hørte egentlig til Høyland kommune. Fra 1879 betalte Høyland kommune åtte kroner for hvert barn, og søkte skole for dem i Riska. I 1900 hadde Riska åtte barn fra Høyland, i 1913 bare to barn.

Erling Skjørestad (1896-1987) forteller om skolen:

Erling gikk på Frøyland skole, på Karmel og ett år på Hommersåk skole.

«I april 1903 begynte jeg på skolen. Jeg var den eneste her fra gården som begynte det året. Det var lang og uryddig vei, bare gangvei over utmark. Det var mange steingjerder jeg måtte klyve over. Det var rundt 2,5 km fra heimen til skolen. Om vinteren da det var snøvær, var det ingen som måtte opp snøen for meg. Det var bare å vasse fram. Lyngen som stod høyt på begge sider der jeg gikk, var nesten alltid bløt. Det var ikke så lett for en sjuåring med tresko på føttene å ta seg fram.

Det var firedelt skole, og jeg gikk to ganger i uka, fra klokka 9 til klokka 16, med middagspause fra klokka 12-13. Skolehuset på Frøyland hadde bare ei stue. Den andre delen av huset var bostedet til læreren. Det måtte leies ei stue i grannelaget til 1. klasse.

Det var som regel ikke mer enn 10-12 barn som begynte på skolen hvert år. I skolestua til 1. klasse var det ingen pulter. Det var bare et langt bord med et sete på hver side å sitte på. I skolestua i skolehuset var det lange pulter, det satt fire på hver pult, og alle hadde et sete å sitte på. Det var en etasjeovn og ei stor kasse med torv som man brukte til å fyre i ovnen med. Et lass torv kostet rundt 2 kroner i 1907.

I bislaget stod ei bøtte med vann som nesten alle drakk av. Om de ikke drakk øsen tom, gikk resten tilbake i bøtta. Dette var det man kalte ufyselig, og jeg klarte aldri å drikke av denne bøtta.

Da vi kom til skolehuset om morgenen om vinteren, var ovnen som regel varm, og det var godt for en 7-8-åring å sette seg ved ovnen og trekke av seg de våte sokkene og ta på seg tørre. Det var mange dager i året at man måtte ha tørre sokker med seg til å bytte når man kom fram. Hvem vet hva som ville hendt i dag om en gutt eller jente hadde kommet på skolen med bløte sokker i tresko og satt seg ved ovnen for å skifte. Jeg er redd de ville blitt stygt mobbet.

I de første tre årene jeg gikk på skolen, hadde jeg den samme lærerinnen. Hun kom fra Finnøy og het Malena Ladstein. Hun hadde et alvorlig og dypt kristent livssyn, som gjorde at vi alltid hadde respekt for henne. Det hendte aldri at noen kunne gjøre noe mot henne. Det var stille og fint i timene, og alle hadde den største tillit til henne. Skoletida er en av mine fineste minner.

Regelen var at man skulle gå ett år i første klasse og senere to år i hver klasse. Det hendte at en og annen ble flyttet opp en høyere klasse noe tidligere. Da jeg hadde gått noen få dager på andre året i tredje klasse, ble jeg syk og skiftet skolen en dag. For at vi ikke skulle få skoft for den dagen, gikk vi om igjen i klassen over. Da læreren så jeg kom opp den dagen jeg hadde forsømt i tredje klasse, sa han: Du kan fortsette å gå i denne klassen, du. Og dermed fikk jeg gå tredje året i fjerde klasse.

I middagstida, fra klokka 12-13, hadde vi fri. Da satt vi ved pultene og spiste den nistematen vi hadde med hjemmefra. Det var som regel potetkaker og en liten flaske melk. Potetkaker var den mest brukte brødmaten her i bygda på den tida. Potetkaker ble laget av kokte poteter og havremel eller rugmel. Særlig etter første verdenskrig ble det mer skifte i matrettene.

En sen høstkveld brant skolehuset på Frøyland. Det var det eneste skolehuset som var i denne delen av bygda. Rett før brannen hadde læreren flyttet ut til et eget bosted, og vi fikk to skolestuer, men med dette stod vi uten rom til skole. Da ble ei stue leid i bedehuset Karmel, som stod ved veikrysset Riska/Li. Det er en værhard plass, og huset var bygd av tynne bordvegger uten noe isolasjon mellom veggene. Vinterstid var det svært kaldt. Huset var bygd bare for sommerbruk til et skytterlag fra Stavanger. De drev med treffskyting på skyteskiver mot Jødestad-fjellet. Skytterlaget solgte huset i 1902 til krinsen, som senere bygde det om til bedehus for bygda. Dette huset fikk så kommunen leie til skolerom til det ble bygget nytt skolehus. Byggetida var rundt halvannet år, og den nye skolen stod ferdig sommeren 1909.

Da det skulle finnes grunn til det nye huset, var det uenighet om plassen. Det endte med at det nye skolehuset ble bygget ved kirka. 7-åringene som fra før hadde hatt lang vei med tresko i snø og sludd, fikk nå enda en kilometer lengre vei. Da det ble vedtatt at huset skulle bygges ved kirka, var det på vilkår at det skulle bygges hus til småskolen på Haualand, Haualand skole tatt i bruk våren 1922.

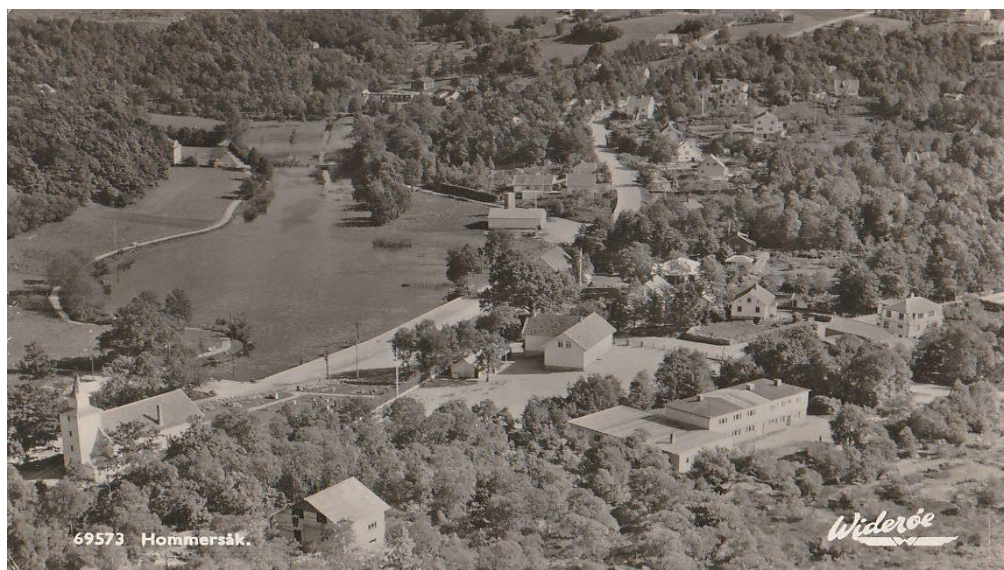
Skolestua på Karmel var svært enkel. Her var det et kateter som læreren satt ved og en trefotet krakk, et langbord fra katetersiden midt etter golvet, med forsete ved siden av bordet. Jentene satt på den ene siden og guttene på den andre. Det var 12-14 elever som gikk to dager i uka. Det nye skolehuset ved kirka var ferdig og tatt i bruk i 1909. Jeg gikk der i ett år».

Mer skole – fram til 1940

Frøyland skole (Riskakværvan skole) brant som vi vet ned i 1907. Skolestyret besluttet å bygge opp skolehuset med to klasserom med gang mellom. Det ble dog strid over hvor skolen skulle reises - enten på den gamle skoletomta eller på ei ny tomt på Birkeli i nærheten av kirken (i bruk fra 1877). Etter en del vidervedigheter ble den nye skolen reist i 1908/09 i Hommersåk like ved Riska kirke.

Det ble satt opp et skolebygg, og også et hus for en lærerfamilie. En del jord ble også disponibel for læreren. Etter en ombygging ble det foretatt branntakst i 1916. Da stod skolehuset på en gråsteinsmur, var bordkledd og tekket med alminnelig teglstein. Det var 15,80 meter langt, 6,90 meter bredt og 4,45 meter høyt. Innvendig fantes to skoleværelser og gang som gikk tvers gjennom huset. I andre etasje var det to rom og gang. Huset med ovn ble taksert til 8500 kroner. På tomta fantes også et uthus med tre utedo, vedovn og eldhus med komfyr til en verdi av 400 kroner.

Skolen ble ombygd og påbygd i flere omganger. Det ble også innredet skolekjøkken i kjelleren på bygget. Ei tid var også biblioteket for hele bygda i skolebygget. Bygget var i bruk til utpå 1980-tallet, og ble revet i 1987. Bygget betegnes i dag som «Gamleskolen».

Fagene rundt 1. verdenskrig var:

- Kristendomskunnskap
- Norsk
- Regning
- Geografi
- Historie
- Naturkunnskap
- Skrivning
- Sang
- Tegning
- Gymnastikk
- Håndarbeid (for jenter)
- Sløyd (for gutter)

Barna gikk på skole annenhver dag. I tida fram til 1920, da Riska fikk elektrisk strøm, må vi anta at skolen startet når dagslyset kom fram. Klasserommet ble varmet opp av vedovn, og skolen hadde egen vedbod. Vedfyring av klasserommene varte i mange år, dette var helt vanlig på alle skoler i Sandnes.

Klasserommene var utstyrt med pulter av tre, og kateteret til læreren stod på en opphøyning foran tavla.

Læreren brukte tavla mye i undervisningen. I tillegg hadde hun/han læreboka, plansjer og diverse konkretiseringsmateriell å støtte seg til. Flere av elevarbeidene måtte føres inn i ei skrivebok ved hjelp av penn med stålsplitt og blekkhus. Blekkhuset hadde eget rom i pulten. Det var viktig å bruke trekkpapir ved innføring for å unngå blekksøl. Innføring ble brukt til utvalgte stykker i regning (matematikk), norsk skriftlig og skrivning (finskrift). Elevene førte inn fra arbeid i ei kladdebok.

Her kommer to eksempler på regnestykker fra 1920-tallet:

- a) Kor mykje pannestein trengst det til eit tak, når kvar takside er 28 m lang og 15 m breid, og det gjeng 15 steinar på kvar rutemeter?
- b) 2 øyker stend tjora på ein voll. Den eine hev 6 m langt tjor, og hin 7 m. Kor mykje vidare mark hev øyken med lengste tjoret å beita enn den andre?

Noen av lærerne på skolen fram til 2. verdenskrig:

- Mathilde Høyners
- Endre Torvik, også kyrkjesongar
- Petra Vaagane
- Tora Eikeland
- Eli Torvik
- Berta Brunsborg
- Berta Johanne Lunde
- Signy Ålgård
- Anna Jensen
- Klara Måland
- Randi Steingjerde
- Agda Bolle
- Anna Sjo Frøyland
- Gunvald Bø, også kyrkjesongar
- Klara Krogseth
- Hans Kjønås

Riska hadde avstemning om målføre i 1909 og i 1919, begge ganger vant bokmål. Nynorsk-opplæring ble innført ved Hommersåk og Haualand i 1929.

Fra 1932 ble skoleåret endret fra å starte 1. april til skolestart 1. juli. Barna skal fylle 7 år innen 1.september det året de begynner på skolen.

I denne tida, som også var økonomisk vanskelig for hele Norge, var det kamp om hvem som skulle betale skolemateriellet. Soknestyret ville at foreldrene skulle betale, men skolestyret ville at skolemateriellet som elevene trenger, skulle være gratis.

Skolestyret fikk delvis viljen. Penn og blekk ble gratis, mens læreren skulle selge annet skolemateriell til elevene, som før.

Dersom foreldrene ikke betalte, avgjorde soknestyret hvem de ville kreve inn penger av, og hvem de ville ettergi fordi foreldrene var økonomisk vanstilt.

I 1933/34 ble dette fritt (gratis): Blekk, penner, karakterbøker, avgangsvitnemål, skrive- og tegnesaker.

Nå var det også båtskyss fem dager i uka. Kommunen yter også penger til barnebiblioteket, 25 kroner årlig.

Skolestart 1. juli har nok blitt endret, for i 1935 ble det bestemt at skoleåret skal avsluttes med barnegudstjeneste rundt St. Hans.

Skolestyret vedtar i 1937 at når det er surt, kalt og ruskevær, skal døra inn til skolegangen åpnes kl 08.30, og døra inn til klasserommet kl 08.45. Lærerne skal være på plass for å hindre bråk. Samme år vedtar også skolestyret at det skal være «Oslo-frokost» i skolen. Skolen skal sende skjema til heimene om dette, der de ber heimene om å bruke slik mat hjemme.

I 1937 var det 186 skolebarn i ni klasser, seks klasser ved Hommersåk, to ved Lauvåds og en ved Haualand skole. I 1939 blir skoletida i småskolen økt fra 12 til 15 uker, i storskolen blir økningen fra 14 til 17 uker. Året etter, 1940, økes skoletida ytterligere, nå 16 uker (småskolen) og 18 uker (storskolen).

Ufreden er over landet 9. april 1940. En god del folk fra Stavanger rømmer til Riska, til kjenninger og hytter. Skolebussene blir fullstappet av evakuerte byfolk. 24. april vedtar skolestyret at skolene får hvile til de evakuerte er flyttet ut av skolehusene.

20. mai blir det vedtatt å sette i gang med skole igjen. Riska sender regning til Stavanger på skade skolen har fått, og på brensel og vask som evakueringen krevde.

Om Riska – 1700/1800-årene til 1960-tallet

Ved den nye kommuneinndelingen fra 1. januar 1965, ble Riska-området lagt til Sandnes kommune. Området som hadde administrativ tilknytning til daværende Hetland kommune, ble fra 1878 eget sogn. Det het Riskakverven sogn fram til 1936, da ble navnet endret til Riska sogn.

I 1754 bodde det 198 mennesker i Riska, og det steg til 955 i 1855. I 1920 var innbyggertallet sunket til 845. Arkeologisk museum i Stavanger har utført registreringer og undersøkelser i Riska. De har funnet steinalderboplasser på Usken, på Li ved Grønnevik, på Eltervåg, ved Dalevatn og ved Kaiveien. Gjennom 6000 år har det stort sett bodd folk på Riska.

I tida fram til 1900-tallet var jordbruk og jordbruk i kombinasjon med fiske, de dominerende næringene. Riskas beliggenhet med nærhet til Stavanger med båt, gjorde at mange byfolk brukte Riska som sommeroppholdssted. En god del hytter ble gjort om til helårsboliger, og mange ble da boende i Riska hele året uten direkte næringsmessig tilknytning.

Håndverk og industri

Møllebruk stod sterkt i Riska rundt 1900-tallet. Det fortelles at Stavanger, som ikke hadde kornmøller på 1700-tallet og utover, kunne få sitt korn malt på kvernhus i Frøylandsbekken i Riska.

Hommersåk mølle kom i drift i 1878, og nevnes blant de store møllene ved siden av møller på Tau og i Oltesvik. Mølla holdt 10 mann i arbeid. Det var stor båttrafikk med korn og mel over Gandsfjorden, både med robåt og seilbåt. Møllebruket fra 1878 ble siden herjet av brann, men i 1920-årene ble det atter mølledrift, utbygd til moderne virksomhet og drevet av Stavanger-firmaet T. Skretting. Det lå omtrent der som Bryggen senter ligger i dag. Du kan også besøke Kvernå i dag, ei mølle som er restaurert.

Heståen Mølle var i drift fra 1900-tallet og hadde oppdrag for Rogaland Felleskjøp. I 1902 startet Riskakverven Uldvarefabrik, som for det meste var basert på karding og spinning av garn til heimeveving. Harald Øglænd het gründeren, og fabrikken hadde egen dynamo til strøm, lys og varme til fabrikken og privat bruk. Drivkraften var fra Frøylandsbekken. Omtrent på denne tiden var det også en sildemelfabrikk. Begge fabrikkene fikk elektrisk kraft i 1918.

Riska Framhaldsskole 1887-1963

Framhaldsskulen var et tilbud til elever som hadde gått ut av 7. klasse, 14 år gamle.

Den første framhaldsskolen i Riska startet i 1887 i leide rom hos Berta Gurina Frøyland. Skolen varte i ni uker.

I 1935 var framhaldsskolen 12 uker og holdt hus på Haualand. I 1950 var uketallet 22 og fremdeles hus på Haualand. Fra 1955/56 varte skolen i 38 uker med 30 timer i uka.

I 1963 ble framhaldsskolen lagt ned på grunn av plassmangel. Elevene fikk tilbud om å gå på skole i Hillevåg, men mange valgte Høyland framhaldsskole.

Dette ble omtalt i Stavanger Aftenblad 17. februar 1918:

To smaa elektrisitetsverk tat i bruk i Riskekverven

«Igaaraftes blev to smaa nye elektrisitetsverk tat i bruk i Riskekverven. Det ene er anlagt av spinderiet derinde og er paa 8 ½ hk. Dets kraft skal anvendes til lys, eventuelt ogsaa til kokning og opvarming. Det andet er anlagt av sildemelfabriken og er litt større, antagelig paa 5-6 hk, det skal anvendes udelukkende til lys».

Det kom elektrisk kraft til store deler av Riska i 1920. Ola P. Haugstad drev treskofabrikk, først med drivkraft fra Frøylandsbekken, og senere på Hommersåk da det kom elektrisitet. Fabrikken lå rett ved BMB –bygget, ved Riska gamle kirke.

Sigurd Sagen drev slipp og båtbyggeri, som bygde mindre fiskefartøy og fine lystbåter, i senere tid også plastbåter.

Ola Hetland drev også treskofabrikk på gården sin på Hetland. Morgan Bjelland hadde trevarefabrikk og lagde blant annet vaskebrett med glassplate. Dette var det godt marked for før vaskemaskinene kom. Erling Hetland drev møbelfabrikk og Gunleif Hetland hadde en trevarefabrikk som for det meste produserte Jærstolen.

På flere av gardene på Hetland, Lauvås og Eltervåg var det vanlig å lage sopelimer for salg. De lagde også trevarer og river. Sopelimene var en Riska-spesialitet på Stavanger-markedet. Hårdekke var også en spesialitet fra Riska. Grovt ull og hår ble valgt ut til å spinne hårdekke. Det ble solgt som gulvdekke, bossbreier og lignende.

Handel

Den relativt korte avstanden med båt mellom Riska og Stavanger, gjorde at handelsforbindelsen mellom de to stedene stod sterkt. Det var også en viss handelsforbindelse med Sandnes der en kunne kjøre. I senere tid fikk også Riska levert posten fra Sandnes.

Etter hvert kom det små krambuer og handelsmenn- og kvinner. Først var «Rakel på krambuå», Rakel Madssen som begynte med krambu i 1880-årene.

Lik etter århundreskiftet (1899/1900) var det tre handelsmenn i Hommersåk. Det kom også hande på Li. Fra 1919 ble det nok ei ny tid for handelsvirksomhet. Da kom Hommersåk handelslag. I 1951 fikk Hommersåk handelslag snarkjøp-butikk, som det første handelslag på landsbygda i hele landet.

Det ble også drevet handelsvirksomhet fra E. Sævareid og Berge M. Bertelsen, på Li av Li landhandel og på Lauvås av Lauvås landhandel.

Samferdsel

Hommersåkveien som vei for hest og kjerre kan vi regne som ferdig i 1890. Videre framover ble det bygget veier og brygger som bedret den indre forbindelsen i Riska.

Fra 1899 til første verdenskrig kom:

- Veien Eltervåg – Hommersåk
- Hommersåk brygge
- Li brygge
- Brygger på Usken og i Lauvåsvågen

I 1920-årene ble det satt i gang veibygging fra Eltervåg til Lauvåsmyra, fra Eltervåg til Sletten og Breivik og fra Eltervåg til Galtevik.

I 1960-årene ble veien bygd videre til Bersagel fra Breivik. I 1928 satte Sverre Haga i gang bussrute fra Hommersåk til Sandnes og Stavanger. Dette utviklet Haga til bussruter, og det var i 1960-70 hele 20-30 daglige avganger fra Riska til Sandnes og Stavanger.

Allerede i 1890-årene var det båtruter Hommersåk-Stavanger. Riskafjord-rutene fra 1914 gjorde at folk fikk god forbindelse med Stavanger. Rutebåt-trafikken vokste utover 1930-tallet, spesielt i sommertida. Dette kom av en sterkt økende hyttebebyggelse. Vi regner med at MS Riskafjord II (som seiler flott også i 2018), startet rutebåt-trafikk i 1927, og holdt på til 1996.

Skole under krigen 1940-1945 og videre til 1960

Lærer Hans Kjønaas får en sentral rolle i skolen. Kjønaas velger å ikke være på norsk side, og det oppstod spenninger mellom han og lærerne Anna Sjo Frøyland og S. Helle (Lauvås skole).

I september 1941 kom det et brev til skolestyret fra Hetland kommune med denne ordlyden:

«Fra Kirke- og undervisningsdepartementet har jeg i dag mottatt følgende skrivelse: Departementet oppnevner herved som nytt skolestyrer lærer Hans Kjønaas som formann, med lærerinne Anna Sjo Frøyland som rådgivende medlem. For hjemmene husmor Agnes Sævareid. Ombyttingen skjer straks. De oppnevnte, samt skolestyret bes underrettet snarest».

Nå styrer Kjønaas framover. Oppnevningen er fullstendig imot Frøylands og Sævareids vilje. Fru Sævareid møter ikke i skolestyret og skriver heller ikke under møteprotokollen. Lærer S. Helle sender brev til skolestyret (Kjønaas) i mars 1942, der han erklærer at han ikke står som medlem av Norges lærersamband (opprettet av nazistene).

Anna Sjo Frøyland sendte likelydende brev som Helle. Da det skal holdes idrettsdag, melder Sjo Frøyland at hennes elever ikke kan være med siden hun ikke har fått gjennomgått øvelsene med dem. Motstandsbevegelsen tar til i smått og stort mot Qusling-ene.

Dog, på et eller annet vis fungerte Hommersåk skole under krigen, og det kan tenkes at elevene ikke merket så mye til motstandskampen.

Sverre Olaf Berge, født 1933, forteller:

«Jeg begynte på folkeskolen i august 1940, 4 måneder etter at krigen brøt ut 9. april. Skolen bestod av tre undervisningsrom og en gang, loft og et lite kjellerrom. På loftet hadde guttene sløyd. Der var det høvlebenker, hånddrill, borer og annet mindre verktøy. Det var ikke noe el-verktøy.

I kjellerrommet hadde jentene håndarbeid, Kjellerrommet ble brukt av tyskerne under krigen til polske fanger som gjorde forskjellig arbeid. Klasserommet var firkantet med et opphøyt platå med en stor tavle bak på veggen og et kateter. I det ene hjørnet stod en stor høy vedovn og en firkantet kasse av tre. Vedovnen var den eneste oppvarmingen i rommet. Det ble fyrte både med ved og torv. Vi hadde en stund en lærer som het Torvund. Da sa vi ofte «Torvund legge ei torva i ogen». Ellers var det 22 enmannspulter med plass til blekkhus og penn og blyant i en nedsenking øverst på toppлата.

Det var 7. klasse og vi gikk på skolen annenhver dag. For å få det til å gå opp med to sjuendeklasser annen hver dag, måtte to klasser slås sammen. Det var skole også om lørdagene.

Det var tre lærere, en for hvert klasserom. Hans Kjønås for de største elevene, Anna Sjø Frøyland for de mellomste og Anna Sægvog for de minste. Kjønås var nazist og ble arrestert 8. mai 1945, så det ble en del vikarer før Einar Aarrestad kom høsten 1945.

Vi var den desidert største klassen med 22 elever, 8 jenter og 14 gutter. Hver skoledag var vi totalt 50 stykker med elever og de tre lærerne. Vi hadde god plass i en forholdsvis stor skolegård. Det var også skjult hvor vi kunne være i friminuttene når det var dårlig vær. Det var to rør mellom veggene og rundt tre meter over grusgolvet. Der kløv vi opp og beveget oss etter armene fra vegg til vegg. Det var god trim. Det var ikke noe lærerrom, så de tre lærerne gikk fram og tilbake i skolegården og pratet da det var friminutt.

I enden av skulelet var det utedo på rekke og rad, et for jenter og et for gutter. Der var det høyt fall for lorten, så det var plass til mye.

Det var også en liten skole på Lauvås med én lærer, Sverre Helle. Helle bodde på Hommersåk, ved dagens Kydnaveien. Han syklet hver dag fram og tilbake til Lauvås.

De var ikke så mye hjelpemidler vi hadde. Ransel, ofte laget av vokset papp, penalhus av tre med glidelokk, linjal av tre, pennspiss, blyant, viskelær og blekkhus. I penalhuset var det egen plass til pennspiss. I enden av penneskaflet var det plass til pennspissen.

Timeplanen var enkel. Kristendom i første time, senere regning, norsk, geografi, historie, naturfag, tegning og av og til sløyd eller gymnastikk. Da vi skulle inn til timene, blåste læreren i en fløyte og vi stilte oss opp i rekke før vi fikk gå inn. Vi startet alltid første timene med å reise oss og synge en sang. Vi sang en god del, både viser og salmer. Jeg husker en god del av dem enda. På sløyden lagde guttene skjærebrett, melkekrakk og andre småting. Jentene sydde og strikket.

Da vi hadde gymnastikk slo vi ball, lekte med «stikka», hoppet høyde og lengde, kastet kule av tre, sprang 60-meteren og spilte fotball. Det var ikke alltid vi hadde fotball, så vi surret sammen avispapir og brukte det så lenge det holdt.

Da jeg begynte i tredje klasse, begynte også broren min, Per, på skolen. I hans klasse var det 2 jenter og 13 gutter. Vi var heldige som fikk gå på samme skole, så vi fulgtes til og fra skolen. Vi gikk over «hauen», som vi sa. Forbi Christi og Charles Olsen, og over «Trekanten». En morgen da vi gikk, kom det to tyske fly over oss, og vi kastet oss ned på berget for at de ikke skulle se oss».

Selv om folket på Hommersåk allerede hadde fått merket krigen på kroppen, april 1940, gikk livet omsider tilbake til det normale, også på skolen».

Dramatikken utspant seg utenfor skolestua.

Den 27. august 1943 klarte en polsk fange - Leo Grabowsky Niungeniekel – å rømme fra tysk fangenskap i Stavanger. En nordmann, som skulle på fisketur, seilte Leo fra Ramsvik i Stavanger, over Gandsfjorden til Grønnevik på Li. Leo fikk kontakt med folk på Li som hjalp han med skjulesteder, først på en låve, så i en hytte, og til sist i ei jordhytte. Her bodde Leo til frigjøringen i mai 1945, godt hjulpet av folk som blant annet forsynte han med mat. Leo reiste hjem til Polen som en fri mann.

Før dette, en vårdag sent på kvelden i 1942, styrtet et tysk bombefly etter å ha sneiet borti en fjelltopp ved Jødestadfjellet, og skrenset bortover berget. Bombeflyets besetning på fire personer, ble drept i styrten.

Høsten 1946 ble det reist minnebauta over to falne fra krigen, Sverre Hogstad og Mikael Røynlid. Hver 17.mai arrangeres minnehøytidelighet ved bautaen for å hedre de to. Bautaen står ved Riska gamle kirke.

Sverre Olaf og Per Berge forteller også om skøytekonkurranser på Hetlandsvannet i skoletida, der premien var et DBS-merke (merke på en Øglænd-sykkel). DBS ble her omdøpt til Den Beste Skøyteløperen.

Det var ikke klasserom til alle elevene. Dagen ble delt i to, fra klokka 8-12 og fra 12-15.

Hver undervisningstime varte 45 minutter, og opplæringsmålet var på nynorsk. Rett etter krigen deltok elevene ved skolen på skogplanting. Skogen på høyre side når vi kjører ned Hogstadholane til veien opp til Kompostanlegget, er et resultat av skogplanting i 1945, der både Sverre Olaf og Per Berge deltok.

Skolevei 4 km

Henry Vanvik, født 21. juni 1935, bodde på Maudlandsgården øverst i Maudlandslia. Han begynte på skolen i august 1942, og måtte gå til og fra skolen i allslags vær. Om vinteren kunne veien, som var en kjerrevei, være dekket av snø og is. Henry gikk på tresko, og mor fulgte han et stykke på vei med fjøslykta i hånda. Treskoene kostet 2 kroner per par, De gikk på skolen mandag, onsdag og fredag. Henry deltok mye i gårdsarbeidet de andre dagene. I den mørkeste tida på vinteren gjorde Henry leksene sine i lampelys. Han hadde matpakke med til skolen, og til frokost hjemme var det havregrøt og varm melk. Foreldrene hadde melkekyr, hest, 25 sauer og en slaktegris. Klasserommet ble ovnsfyrte i den kalde tida, Anna Rolfsen fyrte i ovnen og vasket klasserommet.

Etter skoletid i fint vær, var det en god del «dridling» på vei hjem. Lærerne til Henry var frøken Vatne, Anna Sægrov (lærerinne), Harald Tunheim og Einar Aarrestad.

Skole etter krigen

Skolefagene ble ikke vesentlig endret, men nå fikk elevene karakterer til jul og sommer. I karakterboka med sommer-karakterene, ble det vurdert om eleven ble flyttet opp en klasse eller ikke. Dette kunne være angstfylt for flere elever, og vi vet også at det var hjelpelasser for elever på Hana skole. Da måtte elevene fraktes til Hana og tilbake med buss.

Her følger et utdrag av Per Berges karakterbok av 20. februar 1948, underskrevet av lærer Einar Aarrestad, samt ordensregler. I merknadsfeltet for julen 1948, 20. desember, skriver Aarrestad: «Særs godt fornøgd med Per».

7 klasse júl 1948 7 skuleår	
Kristendomskunnskap	mg.
Norsk munnleg	mg.
— skriftleg	mg.
Rekning	mg.
Naturkunna	mg.
Soga	mg.
Landkunna	mg.
Skriving	mg.
Teikning	mg.
Handarbeid	mg.
Kroppsoving	mg.
Husstell	
Engelsk/Tysk	

Hovudkarakter: mg.

Trott: mg.

Atferd: mg.

Fransysnt: 20/2 1948

6. a. f. aarrestad

Per Berges

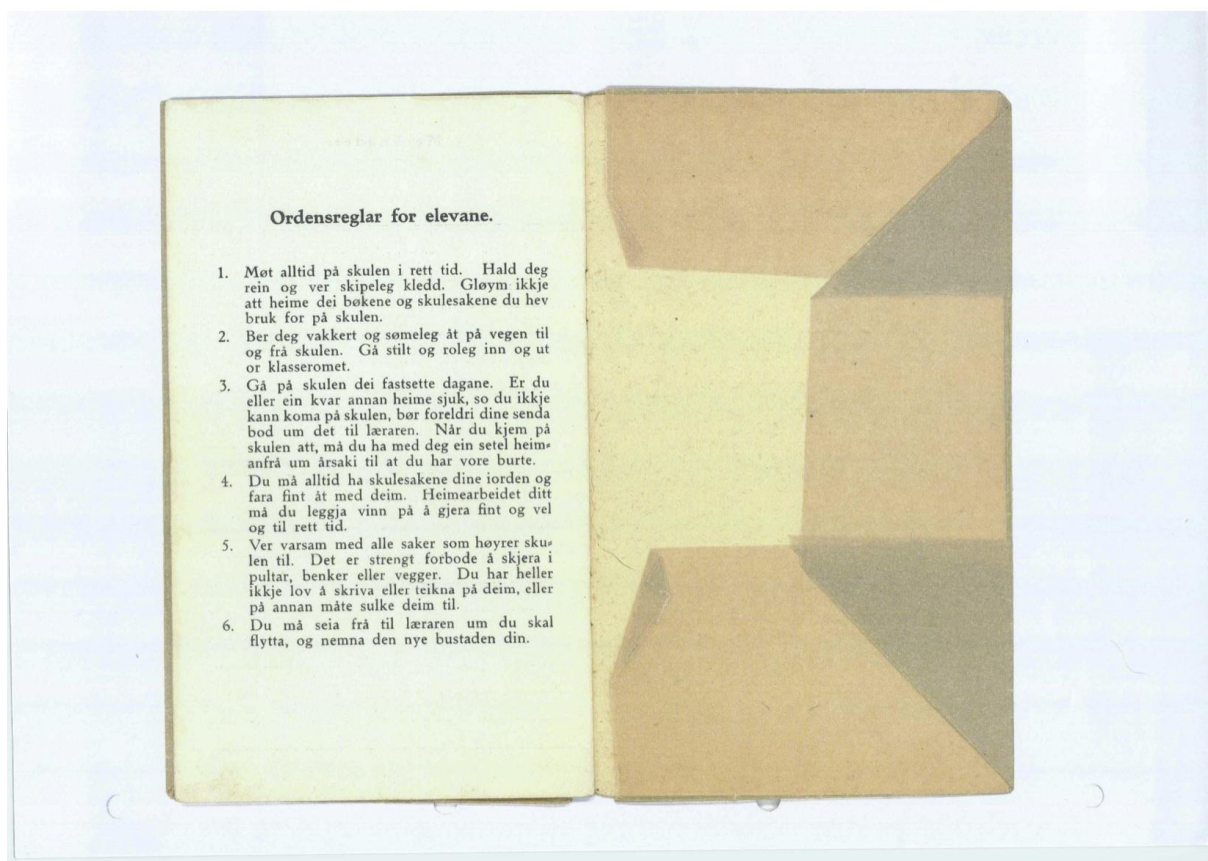
Far, mor eller forvar.

Merknader:

júl 1948.

Særs godt fornøgd med Per.

Einar Aarrestad

Skolebilde av elever og lærere rett etter 2. verdenskrig.

Skolestyret vedtok i 1948 at det skal være engelsk- opplæring ved Hommersåk for begge skolene. Elever i sjette og sjuende klasse kan være med. Engelsklærer var S. Bugge Jensen. Det var lang vei for elever fra Lauvås-området, og det er langt fra sikkert at mange derfra deltok på grunn av avstanden til Hommersåk skole.

Riska husmorlag var veldig aktive etter krigen. De fikk låne skolehuset gratis til sykurs og vevkurs, og skolen holdt hus, lys og varme. Dette satte husmorlaget stor pris på, og i 1947 fikk Hommersåk skole to radioapparater i gave fra laget.

1950-tallet

Riska husmorlag oppfordret skolen til å starte med undervisning i skolekjøkken. I 1949/50 ble det innredet rom til skolekjøkken i skolekjelleren, og gjort innkjøp av utstyr.

Året etter har Hommersåk skole 3+3 uker skolekjøkken-opplæring for jenter i 6. og 7. årskull. , og to uker for gutter i 7. klasse.

Einar Aarrestad (lærer fra 1946) var en sentral person på Hommersåk skole på 1950- og 1960-tallet. Sammen med Sverre Helle (lærer), Anna Sjo Frøyland (lærer), og Harald Tunheim (lærer), arbeidet de med forslag til ny skoleplan rundt 1950. Aarrestad ble også skolestyrer-sekretær fra 1. oktober 1949.

Fra 1. juli 1951 gikk Riska inn i Hetland kommune med kirke og skole, og Aarrestad gikk da fra å være lærer/skolestyre-sekretær til å bli konstituert som skolebestyrer på Hommersåk skole, fra 1952.

Nytt skolebygg

På denne tida er Riska, og da særlig Hommersåk i vekst. Barnetallet øker og det blir behov for flere klasserom. Skolestyrets utvalg til å lage plan for utbygging er:

Einar Aarrestad, Jarl Hetland og Alfred Lie.

Utvalget foreslår å kjøpe møbelfabrikken til Erling Hetland. Den skal bygges om og heves med en etasje i tre over murveggene som nå står. Da vil det bli plass til fire nye klasserom.

Planen er at de tre klasserommene i den gamle skolen (fra 1909) skal bli brukt til småskolen. Med de planlagte fire klasserommene blir det fullt utbygd sjudelt skole, bortsett fra at det ikke kommer gymnastikksal.

Skoleinspektøren i Hetland kommune fikk i februar 1953 spørsmål om når ominnredningen av fabrikken kan ta til, og han svarte:

«Det er det vanskelig å si noe om akkurat nå, men om et år eller to håper vi å kunne sette i gang. Det er jo for øvrig også et økonomisk spørsmål for kommunen. Men om noen år blir situasjonen slik at vi må få flere klasserom i Riska for å kunne fortsette med en tilfredsstillende skolegang».

Det ble rask oppnevnt en byggekomité med Jarl Hetland som leder. Andre medlemmer av komitéen var Einar Aarrestad, Erling Skjørestad og byggmester Rygg, som også var byggeleder.

Møbelfabrikken ble kjøpt i 1952, og den 18. august 1955 kan vi lese:

«Hommersåk har fått vakkert og tidsmessig skolebygg. Innvielsen fant sted lørdag, og det falt mange lovord fra de innbudte skolefolkene fra kretsen og fylket. Bernhard Rygg som har tegnet skolen og ledet byggearbeidet, fikk gave og skrøyd, og byggenemnda der Jarl Hetland har vært formann, hadde grunn til å være fornøyd.

Skolen er en ombygging og påbygging på en møbelfabrikk med boligfløy. Selve byggearbeidene har kommet på 210.000 kroner og har gitt fem vanlige klasserom, et stort kombinert håndarbeids- og naturfagrom, sløydrom, lærerrom og legerom med venterom. Skolen ligger vakkert på en høyde, og de forskjellige rommene gir et lyst og vennlig inntrykk. Riktig et sted til å stortrives for ungene.

Før innvielsesfesten lørdag spilte skolekorpset på plassen utenfor mens organist Lunde sørget for musikken under festen inne. Skuleinspektør Eide leste en egen prolog, og prost Blindheim holdt andakt, ordfører Lima holdt innvielsestale og ellers var det taler av byggenemndas formann, Jarl Hetland, ordfører Johan Askeland, skulestyrer Einar Aarrestad og rådmann Heggebø».

Fra og med skoleåret 1955/56 består Hommersåk skole av to bygg:

- Gamleskolen fra 1909
- Den ombygde møbelfabrikken fra 1955, senere kalt gulbygget

Samtidig, i 1955, fikk også Lauvås nytt skolehus med to klasserom, materialrom, sløydrom, lekerom, dusj/bad og WC. Kostnadene var 154.023. kroner.

Lærerne på Hommersåk skole fra 1945-1966:

- Einar Aarrestad, 1946-1969, skolestyrer fra 1952
- Harald Tunheim, 1946-1979, på Hommersåk skole
- Anna Sjo Frøyland, til 1961
- Helga Solheim, 1950 skolekjøkken
- Inger Bryne Dybvik, 1951-1953
- Tone Auestad, engelsklærer 1955-1956
- Marit Bø, Hommersåk og Lauvås 1955-1958
- Andreas Thunestvedt, 1957-1960
- Sigmund Sunnanå, 1958-1959, senere lærerskolerektor og skoledirektør Rogaland
- Bjørg Elise Aarrestad, 1959-1960
- Solveig Riskjell, Hommersåk og Lauvås 1958-1966
- Birgit Terum, 1961-1962
- Kari Oftedal, 1961-1963
- Laila Madson, 1962-1963
- Sigmund Monen, 1962-1966
- Signy Haaland, 1963-1964
- Thomas Bjerga, 1963-1964
- Åse Brit Borsheim, 1963-1964
- Helga Eikeland, 1947-1960

Mer fra perioden 1947-1960

Audun Arntsen, født 1940, begynte på skolen i august 1947. Han gikk på skolen annenhver dag. Lærerne hans var Tunheim, Sjo Frøyland, Bryne Dybvik og Aarrestad. Andre og tredje klasse gikk sammen. I friminuttene lekte elevene med slåball, der friplass etter slag («rottå»), var det store treet i skolegården nær kirkegården. De holdt også «takhys» med bruk av liten gummiball, kalt stikkball. Guttene spilte fotball. De hadde storefri cirka 30 minutter midt på dagen. Da spiste de medbrakt matpakke, fikk melk av skolen og gikk så ut til lek. Audun forteller at far hans, John Arntsen, født 1918, var den som sammen med svenskene Olsson og Andersen, hogde ut stein til sokkeletasjen på Hommersåk skole. Han hogde også bautaen til minne om de to falne i krigen, Hogstad og Røynlid fra Hommersåk.

En liten fotballhistorie fra 1950-årene:

Audun Arntsen forteller dette:

De fotballinteresserte guttene i Riska i 10-13-årsalderen, lagde sin egen fotballserie. De spilte i skolegården med treet i banen, etter skoletid. Det var lag fra området Stemmen-Kaien, fra Vier, fra Hetland og fra Li.

Banen ble merket med sagespon, og de hadde fotballsko med knotter av lær som måtte slås på med bruk av hammer og skomakerleist.

Ballen var av lær med gummiblære inni og en liten åpning. Der fikk gummiblæra plass, så ble ballen pumpet opp, snørt igjen med ei tykk lærsnor og smørt med vaselin. Draktene var farga undertrøyer. Auduns lag, Kvik, hadde lyseblå overdelar (drakt) og hvite kortbukser.

Kviks lag:

Sverre Berge, Konrad Østebø, Helge Paulsen, Kåre Inge Olsen, Harald Østensen og Audun Arntsen.

VILs lag fra Vier var blant annet:

Kjell Vier, Marton Vier, Per Lauvås og Karsten Lauvåsvåg.

På laget fra Hetland finner vi blant annet:

Erhardt Finne (primus motor), Kristen Rasmussen, Olaf Hetland og Ingvar Rasmussen

På Speed fra Li, spilte blant annet:

Lars Li, Einar Usken og Arnfred Li.

Søstrene Gerd Marie Olsen og Rosa Sæther forteller:

Gerd Marie begynte på skolen i 1950 og Rosa i 1953. De gikk på skolen annenhver dag. Noen gikk mandag, onsdag og fredag, andre gikk tirsdag, torsdag og lørdag. Skoledagen for de eldste begynte klokka 08.30, og sluttet klokka 14.00. De bodde så nær skolen at de kunne gå hjem og spise i det store friminuttet (langfri). De andre friminuttene varte i ti minutter, og en undervisningstime varte 45 minutter.

Det var en selvfølge å møte til skolen hver dag, og Gerd Marie gikk sju år uten å skofte én eneste dag. De som var borte fra skolen på grunn av sykdom, leverte lapp som melding da de kom tilbake.

Opplæringsmålet var nynorsk. Gerd Marie likte godt geografi, men syntes søge (historie) var «pyton». I naturfag var det et av kravene å lage ei mappe, kalt herbarium, med pressa planter og blomster inni. Blomstene fant elevene i naturen, og de lå i press mellom treplater og avispir. Når blomstene var presset flate, ble de sirlig montert på et ark, med navn på plante/blomst, plantefamilie og dato for funnet og funnsted.

Gym (gymnastikk, senere kalt kroppsøving), ble alltid holdt ute, og som regel slåball som aktivitet.

Det ble valgt to lag, der de raskeste ble valgt først og de «dårligste» stod igjen. Guttene hadde sløyd og jentene håndarbeid. De lærte korssting og å strikke votter. De sydde også forkle til bruk på skolekjøkken («kogi»).

Elevene hadde lekser fra den ene dagen til den neste, men altså med en fridag imellom. Det var lekse til mandag, men ingen ukeplan og heller ikke foreldremøter (foreldre og elever møter lærerne). Elevene ble hørt i leksene, og måtte da reise seg opp og stå ved pulten. Dette skapte nok angst og stress hos mange elever.

Ringeklokke fantes ikke, læreren blåste i fløyte når timen skulle starte, og elevene stilte opp på gutterekke og jenterekke. Blyant og skrivebok/kladdebok ble mye brukt, og derav også mye blyantspissing i et eget redskap for det, montert på kateteret. De brukte blekkhus, penn og trekkpapiir til innføringsarbeid.

Bøkene bar elevene til og fra skolen i skolevesker, ikke ransler.

Elevene fikk også drikke vann. Da kom Anna Rolfsen, hun som fyrte i ovnen og vasket klasserommene, med ei vannaase som elevene drakk av. Doen (WC) var ute i et skur, og det var aldri tale om å få gå på do i timen.

Gerd Marie og Rosa hadde flere lærere, blant annet Harald Tunheim, Aarrestad, Sjo Frøyland og frøken Bryne Dybvik. De kvinnelige lærerne ble kalt frøken eller lærerinne. Tunheim var med i brannvesenet, og når han måtte rykke ut ved brann, fikk de elevene som hadde han, fri.

Friminuttene gikk med til å hoppe tau, slå på pinne, «ta den ring og la den vandre», takhys, «meldekrig» og veggball (balle – slå ballen mot vegg med håndflaten, ta returballen og slå den mot vegg osv.).

Mobbing og egling (mobbing var ikke et begrep på 50- og 60-tallet), forekom også på Hommersåk skole. I en klasse var det gjerne en leder, et midtsjikt av elever og det nederste sjiktet. Av og til hadde skolen «månedsslov», en dag skolefri. Skolen arrangerte også skoleturer, eksempelvis buss til Knudaheio (Arne Garborgs hytte), eller båt til Forsand.

Oversikt over klasser og lærere 1959-1966

Skoleår	Klasse	Lærer
1959/60	1A	Anna Sjo-Frøyland
	1B	Astrid Kydland
	2A	Solveig Riskjell
	2B	Björg Aarrestad
	3A	Einar Aarrestad
	3B	
	4	Anna Sjo-Frøyland
	5	Einar Aarrestad
	6A	Harald Tunheim
	7	Harald Tunheim
1960/61	1	Halldis Hjartåker
	2A	Anna Sjo-Frøyland
	2B	Astrid Kydland
	3A	Solveig Riskjell
	3B	Harald Tunheim
	4A	Einar Aarrestad
	4B	Jostein Usken (vikar)
	5	Anna Sjo-Frøyland
	6	Einar Aarrestad
	7A	Harald Tunheim
	7B	Andreas Thunestvedt
1961/62	1A	Harald Tunheim
	1B	Sverre Helle
	2	Halldis Hjartåker
	3A	Anna Sjo-Frøyland/Kari Oltedal
	3B	Astrid Kydland
	4A	Solveig Riskjell
	4B	Harald Tunheim
	5A	Einar Aarrestad
	5B	Sverre Helle
	7	Einar Aarrestad

1962/63	1A	Reidunn Bru Svendsen
	1B	Sverre Helle
	2A	Harald Tunheim
	2B	Sverre Helle
	3A	Reidunn Bru Svendsen
	3B	Sønøve Haaaland
	4A	Einar Aarrestad
	4B	Astrid Kydland
	5A	Solveig Riskjell
	5B	Harald Tunheim
	6A	Einar Aarrestad
	6B	Astrid Kydland
	7	Sigmund Andreas Monen
1963/64	1A	Ragnhild Foss
	1B	Signy Haaland
	2A	Ragnhild Foss
	2B	Sverre Helle
	3A	Harald Tunheim
	3B	Sverre Helle
	4A	Aase-Brit Borsheim
	4B	Astrid Eikeland
	5A	Einar Aarrestad
	5B	Knut Gilje
	6A	Solveig Riskjell
	6B	Harald Tunheim
	7A	Einar Aarrestad
	7B	Knut Gilje
1964/65	1A	Helga Eikeland
	1B	Bjørg Lyngnes
	2A	Bjørg Lyngnes
	3A	Sigmund Momen
	4A	Laila Mattson
	5	Arne Byberg
	6A	Einar Aarrestad
	6B	
	7A	Solveig Riskjell
	7B	Harald Tunheim

1965/66	1A	Helga Eikeland
	1B	Solveig Riskjell
	2A	Helga Eikeland
	2B	Björg Lyngnes
	3A	Sverre Helle
	3B	Björg Lyngnes
	4A	Helen Synnøve Johansen
	4B	Sverre Helle
	5A	Harald Tunheim
	5B	Gjertrud Jåstad
	6B	
	7A	Einar Aarrestad
	7B	Oddvar Thorsen

Nybygg

I 1964/65 fikk skolen et nytt bygg med tre klasserom og to grupperom i overetasjen. I underetasjen var det et klasserom, tilfluktsrom/skolebibliotek og toaletter. Skolen fikk da også gymsal med garderober, dusj og scene, samt brannstasjon.

1960-tallet og videre

To Riska-patrioter, Sveinung Skjørestad (f. 1953) og Magne Birger Bertelsen (f. 1954), gikk begge på skole i 1960-årene. De forteller om denne fagkretsen i 1965: Norsk, Matematikk, Kristendomskunnskap, Heimstadlære, Samfunnsfag, Naturfag, Engelsk, Musikk/Sang, Kroppsøving, Skrivning, Tegning, Håndarbeid med sløyd, Heimkunnskap. Det kan også gis opplæring i hagestell, og to dager i året kan nyttes til skogplanting.

Gamleskolen (bygget fra 1909) ble alltid brukt til 1. klasse. Elevene satt på trepulter der bordplate og stol var i ett, med hull i plata til blekkhus. Det var skole annenhver dag og annenhver lørdag. I friminuttene lekte guttene med å sparke fotball, jentene hoppet tau. Målstenger for fotballeken var steiner, helst den typen møbelbygget var bygd av, terningformet, uthogde steiner.

Det var strengt forbudt å spille ballen i skoleveggen når undervisning foregikk/når det var time. Ved flotte vinterdager fikk elevene rennelov, beskjed ble gitt samme dag. Skolen arrangerte også skoleturer, der elevene måtte betale egenandel. Sverre Hagas busser tok elevene til Madland, Riskafjord seilte f.eks til Lindøy og Talgje. De yngste elevene måtte sitte inne i båten, mens de eldste satt bakerst, ute.

Lærerne Helle og Tunheim var med i brannkorpset, og rykket ut ved grasbranner, spesielt om våren. Det var ingen vikarer å hale, og elevene var slett ikke misfornøyde med at lærerne slukket branner, da hadde elevene fri.

Vaktmester Per Haugstad hadde sentralen sin med verktøy i kjelleren, ved vaskekjelleren på gulbygget. Elevene gikk til time på rekke. Første time startet alltid med sang. I «Kristendom» hadde elevene lekse i å pugge salmevers, og de måtte stå ved pulten da versene ble framført til lærerne og hele klassen. Ulydige og urolige elever kunne bli kastet på gangen.

Noe arbeid i norsk, skriving og matematikk var innføringsarbeid. Elevene skrev på kladd, og måtte føre pent inn i innføringsbøker med bruk av penn, blekk og trekkpapir. Dette ble avløst av fyllepenner med patron, men fremdeles gjorde trekkpapiret en viktig jobb. Skjønnskrift var i hele tatt vektlagt som fag.

I håndarbeid utførte jentene flotte broderingsarbeid, og i sløyd lagde Andreas Hetland og Sveinung Skjørestad hvert sitt skrivebord. «Kogi» har eksistert som fag i mange år, det het husstell, deretter heimkunnskap, og i dag mat og helse. På «kogi» lagde elevene fullverdige middager, lærte å vaske opp og å vaske klær. Kroppsøving (gym) måtte foregå ute til gymsalen kom i 1965/66. Det ble vektlagt å ta idrettsmerket i bronse, sølv og gull. Ikke alle klarte gull.

Lærerne gikk stort sett dresskledd med skjorte og slips. Nynorskelever og bokmåselever gikk i samme klasse. Det var ingen foreldresamtaler (utviklingssamtaler), og i karakterboka til sommeravslutningen, stod det om eleven ble flyttet opp en klasse eller ikke.

Skolen gikk alltid i kirken til jul, og hvert år ble hele skolen fotografert. Når elevene møtte lærerne utenom skoletid, var det vanlig å hilse pent. Jentene gikk av sykkel og neidde.

17.mai-feiringene ble avholdt i skolegården. Skolen ble alltid pyntet med bjørk, i gamleskolen var det kafé, og det ble holdt leker i skolegården; eggeløp, sekkeløp, kappløp.

Sentrale lærere her var Einar Aarrestad og Harald Tunheim.

På en 17.mai-feiring hadde noen «elevgarper» fått tak i ei av Aarrestads truser og hang den opp i ei av flaggstengene, til allmenn folkeforlystelse.

For barn, ungdom og voksne var det Stavanger som var byen for dem. Under kommunesammenslåingen i 1965, ble Riska en del av Sandnes. I disse årene ble det også innført ungdomsskole i Norge. Magne Birger og Sveinung ble fraktet i buss til og fra Høyland ungdomsskole.

Klassen til Magne Birger Bertelsen, tidlig på 1960-tallet. Lærer Harald Tunheim bakerst.

Skolen på 1970-80-tallet

Da skolen startet etter sommerferien, i august 1970, var stillingsplanen slik:

- Berge, Helen (lærer)
- Gjulem, Kirsti (lærer)
- Lyngnes, Bjørg (lærer)
- Olsen, Inger-Marie (adjunkt)
- Stakkeland, Jan Oddvar (lærer)
- Strand, Jorulf (styrer)
- Strand, Målfrid Lønning (lærer)
- Tovsrud, Bergfrid (lærer)
- Tunheim, Harald (lærer)
- Tveit, Marta (lærer)
- Tveit, T. (adjunkt)
- Tveiten, Reidun (lærer)

Jorulf Strand begynte på sitt andre år som styrer (rektor) og lærerveteranen Harald Tunheim begynte på sitt 24. år ved skolen. Lærerne var alene med klassen, det var ingen medlærere, og de hadde ikke sitt eget arbeidsrom. Spesialundervisningen ble satt i system av Strands kone, Målfrid Lønning Strand, som hadde eget rom til den undervisningen.

Skolebiblioteket var i kjelleren på det hvite bygget (nybygget), og rommet ble også benyttet til filmrom. Jorulf Stand så tidlig at det ville oppstå en prekær mangel på klasserom. Elevtallet økte, og Strand fikk nå mulighet til å ansette «nestleder». Undervisningsinspektør Kjell Arne Håland ble tilsatt i 1976, og et av de første oppdragene han fikk av Strand var å besøke helsestasjon og skoletannlege for å telle barn i Riska fra 0-6 år. Strand brukte tallene i flere brev til kommuneledelsen om skolesituasjonen i Riska.

Prekær klasseromssituasjon

For å få skoledagen til å gå opp, måtte scenen i gymsalen tas i bruk, skolen lånte rom i Riska bedehus, og i 1977 ble Lauvås skole igjen tatt i bruk for en klasse. Etter en noe broket start der, med en lærer som ikke holdt mål, kjørte Jorulf en kveld ut til Jorunn Lauvås og ba henne overta. Jorunn sa ja, og klassen fikk et fint år på Lauvås skole.

Utfordringen med stigende elevtall fortsatte. I 1978 ble det oppstart for en klasse med nynorsk som opplæringsmål og med Bjørg Lyngnes som lærer.

Nynorsk-klassen hadde klasserom i det gamle biblioteket i gamleskolen, der alles kjære og vennlige Ella Hetland styrte med mild, dog fast hånd.

På 70-tallet ble det også satt opp tre brakker med seks klasserom, og det lettet en del på trykket. Men plassbehovet gjorde at for eksempel 1971-årgangen, gikk 6. klasse på Maudland skole.

Økt innflytting og elevtall

Folketallet økte. 1800 i 1971, 2600 i 1975 og 5000 i 1984. Det førte til en formidabel økning i antall elever: Det ble født 46 barn i 1976. Da de begynte på skolen i 1983, var det økt til 77 barn.

1988-årgangen tok rekorden. Ved skolestart 1995, begynte det 142 førsteklasinger ved Maudland, Hommersåk og Kyrkjevollen skoler.

Byggegullårene fra 1981-1987

Jorulf Strands arbeid ga resultater. Nå kom bygg på løpende bånd:

- 1981: Riska ungdomsskole
- 1983: Maudland skole
- 1985/86: Riskahallen
- 1987: Kyrkjevollen skole

Nå fikk altså bygda egen ungdomsskole, egen idrettshall med håndballbane og svømmehall. Tidligere tok elevene i 3. og 4. klasse bussen til og fra Øygard ungdomsskole for svømmeopplæring. Det var ikke alltid lett for 9-10-åringer å gå fra bussholdeplassen gjennom flokken av ungdomsskoleelever og til garderoben. Mobbing og ukvemsord ble elevene til del.

Det kan tenkes at elevene ikke alltid merket de kummerlige byggforholdene. De var sannsynligvis glade i skolen sin. Da 1974-årgangen skulle gå siste året (6.klasse i 1986/87), fikk elevene og foreldrene valget mellom nye, tidsriktige lokaler i Riskahallen og rom i gamleskolen (biblioteket). Klassen valgte det siste. Etter at de var ferdige i juni 1987, ble gamleskolen revet. Vi kan merke oss at det på denne tida ikke var datamaskiner og mobiltelefon.

Samarbeidet med og bruk av nærmiljøet

Skolen har i alle år hatt god bruk for samarbeid med lokalmiljøet. Den har hatt god kontakt med menigheten, idrettslagene, speideren og flere andre. Sverre Hagas busselskap og Riskafjord II, har vært nære samarbeidspartnere, som skyss til og fra skolen for elever i utkanten og de som bodde på Usken og Uskekalven. Vi brukte også flittig buss og båt til korte og lengre turer i skolens regi. Også bygdas rike natur har vært flittig i bruk – skog, sjø, mark, fjell, bekker og vann. Her må vi nevne Hommersandfjellet, Maudlandsgården, Frøylandsvatnet og bekkene som renner ut i vatnet, Sanddalen, Marahåla, Hetlandsvatnet og området der, videre Lifjellet, Lihalsen, Breivik, Heståna, Sjølvik og Flataberget. Det var også populært å ta båten, Riskafjord II, til Stavanger, til museumsbesøk og torghandel.

Lag og foreninger

Disse spilte en stor rolle for barna på fritida, og gjør det nok ennå. Midt på 1980-tallet var det over 60 lag/foreninger i umiddelbar nærhet til skolen og flere på Lauvås. Aktiviteter i regi Menigheten og Riska idrettslag og delvis Speideren, var dominerende. Hommersåk skolekorps og Hommersåk skolekor har også vært bidragsyttere til et rikt kulturliv i bygda.

Innebandy

Ikke alle vet at rektor Jorulf Strand var den som introduserte innebandy i bygda. Han tok initiativet til klasseturneringer i innebandy. Det ble arrangert mange tøffe klassekamper i gymsalen på skolen på 1970-80-tallet.

Storsamlinger

På denne tida begynte de første storsamlingene. Da var alle elever samlet i gymsalen, og på scenen var det flere typer opptredener og framføringer – sang, musikk og sketsjer. I den timen samlingen varte, hadde de fleste lærerne tid til samarbeid. Rektor og et par andre arrangerte og organiserte samlingen, 3 voksne og 300 elever i gymsalen. Det var ikke vanlig med samarbeidstid for lærerne på den tida, men Strand fikk ordnet med bygging av et lite lærerkontor innenfor lærerrommet, til samarbeid og andre gjøremål. Storsamlingene ble en suksess, og etter hvert ble skolens personale med. En gang hadde vi engasjert komiker og tryllekunstner Per Inge Torkelsen til å opptre. Elevene betalte inngangspenger, og Torkelsen fikk hele honoraret, kronestykker og fem-kroninger, i en bylt festet til ei stang, og den slang han over skulderen.

IL Tempo Gigante (fra Flåklypa Grand Prix), Ivo Caprinos berømte bil, var i Sandnes-distriktet noen dager. Strand kontaktet Caprino, og en dag kom IL Tempo Gigante til Hommersåk skole. Mange av elevene fikk kjøre en tur i bygda med bilen.

Skoleturneringer i håndball og fotball

Hommersåk skole stilte lag i begge turneringene, som var for hele Rogaland. Det ble en god del turer til Sandnes, Sola, Klepp og Stavanger. Det klarte vi å få til takket være velvillige foreldre som stilte med bil. Riska har fostret spillere i Norgestoppen i både håndball og fotball.

Elevlister 1980/81

Klasse	Lærer	Antall elever
1A	Helen Berge	20 elever
1B	Irene Salvesen	20 elever
1C	Berit Hansen	20 elever
1D	Olav Vea	16 elever
2A	Inger Marie Olsen	24 elever
2B	Olga Hetland	22 elever
2C	Liv Beate Lea	20 elever
3A	Berit Lie Berentsen	23 elever
3B	Harald Narvesen	20 elever
3C	Ellen Oppen	23 elever
3D	Jorunn Lauvås	11 elever
4A	Vigdis Moen	29 elever
4B	Ruth Helene Ringstad	27 elever
5A	Gunvor Malkenes	21 elever
5B	Åse Grødem	20 elever
5C	Eva Skaustein	21 elever
6A	Björg Lyngnes	24 elever
6B	Marit Karin Nygård	21 elever
6C	Kjell Arne Håland	22 elever
19 klasser		406 elever

Tider

1. time: 08.00-08.45

2. time: 08.55-09.40

3. time: 09.50-11.30

4. time: 11.00-11.45

5. time: 11.55-12.40

6. time: 12.45-13.30

7. time: 13.40-14.25

Elevlister 1985/86:

Klasse	Lærer	Antall elever
1A	Tove Nilsen	26 elever
1B	Anne Brit Kristiansen	26 elever
1C	Karen Berland	12 elever
2B	Olga Hetland	24 elever
2B	Kjersti Schanke Olsen	24 elever
2C	Inger Marie Olsen	15 elever
3A	Helen Berge	21 elever
3B	Inger Young-Halvorsen	24 elever
3C	Berta Hodne	16 elever
4A	Anlaug Flesjå	20 elever
4B	Helga Mossige Bertelsen	17 elever
4C	Ellen-Marie Sanden	19 elever
5A	Kirsti Gjulem	22 elever
5B	Jostein Usken	21 elever
5C	Björg Lyngnes	14 elever
15 klasser		298 elever

Leirskole

I dag drar de eldste elevene på bemannede leirskoler. På 70-tallet og tidlig på 80-tallet arrangerte gjerne skolen leirskole selv. Vinteren 1981 dro 6.trinn på leirskole til et leirsted på Liland i Sirdal. Vi nyttet buss til parkeringsplassen, dro maten med pulk til leirstedet, laget måltidene selv, lærere, foreldre og elever sammen – og hadde skiaktiviteter og kveldskurs ved hjelp av egne krefter.

Vaktmestere og kontorhjelp

Per Haugstad, d.e., ble tilsatt som vaktmester på heltid midt på 60-tallet. Han ble etterfulgt av Asbjørn Skjørestad, Magne Lyngnes, Hans Hellestø og Tor Eriksen. I de siste årene har vaktmestrene hatt ansvar for flere skoler.

På 70-tallet ble det vanlig med kontorhjelp. På Hommersåk skole startet det med Liv Fretheim, så kom Anne Usken, Kathe Stangborli og Oddbjørg Sjøthun. Liv var kontorassistent, i dag heter det administrasjonskonsulent.

Videre fram mot tusenårsskiftet

I 1987 overtok Torbjørn Krogedal som rektor, da Kjell Arne Håland ble rektor på Kyrkjevollen skole. Jostein Usken var rektorvikar i noen måneder før Krogedal kom, og Strand hadde da vært rektor på Maudland i fire år.

Elin Andersen, som nå er rektor på Buggeland skule, ble rektor etter Krogedal i 1993. Før det hadde Bjørg Lyngnes vikariert i rundt ett år for Krogedal, som da jobbet på skolekontoret i Sandnes. Skolen ble nå rehabilitert flere ganger, første gang i 1991. Elin sørget for spennende utsmykking av skolen, blant annet fikk flere utstoppede fugler en sentral plass på bygget.

I 1997 ble skolen bygd ut med SFO-rom, og i denne perioden var skolens gymsal i bruk hver dag fra tidlig ettermiddag til sene kvelden. Dette viser også den betydningen skolen har hatt for bygda og de frivillige organisasjonene. Et rikt skoleliv har vært krydret med basarer, juletreffester og fine, verdige 17. mai-feiringer.

Fra år 2000 og fram til i dag

Elin Andersen var rektor videre. Sterke kommunale krefter arbeidet nå for å slå sammen mindre skoler til en enhet. Foran skoleåret 2006/2007 ble Hommersåk og Maudland skoler slått sammen til én skole - Riskafjorden skoler – med Terje Jacobsen som rektor og Bjørg Aadnøy Johnsen ble undervisningsinspektør med hovedansvar avdeling Hommersåk skole, som nå var blitt en 1.- 4. skole. Skolen fikk rehabilitert murbygget i 2006.

5. – 7. trinn som egentlig soknet til Hommersåk skole, fikk nå avdeling Maudland som sin skole under samlefanen Riskafjorden skoler. I 2007 var det en 4. klasse-elev fra Riskafjorden skoler som holdt 17. mai-talen. Hun kalte Hommersåk skole for solskinnsskolen, da sola står opp over Eilevfjell og skinner rett på skolen.

Boligbygging i Riska skyter fart igjen, og elevtallet øker. 1. – 4. klasse på Hommersåk skole varer til skoleåret 2013/2014. Eskil Nygaard overtar som rektor i 2013, og gir stafettpinnen videre til Arve Sæther i 2014. Da er Hommersåk skole tilbake nesten som en fulldelt skole. 1. – 6. trinn går på Hommersåk skole, 7. trinn går på Riska skole og Riskafjorden skoler er slutt. Også skoleåret 2015/16 må 7. trinn være en del av Riska skole.

Rombehovet øker og rundt 2016 bygges det et nytt bygg i enden av skolegården. Det inneholder to klasserom, bibliotek, helsesøster-kontor, datarom og grupperom. Samtidig ble nybygget oppgradert med personalrom og arbeidsrom for lærere.

Fra og med skoleåret 2016/17 er Hommersåk skole igjen en fulldelt 1. – 7. skole.

Om Hommersåk Skole 2018/2019

Klasseoversikt:

1A – 25 stk.
2A – 22 stk.
3A – 28 stk.
4A – 26 stk.
5A – 26 stk.
6A – 19 stk.
7A – 24 stk.

Totalt 170 elever

Ansatte

Navn	Stilling	Trinn
Administrasjon:		
Arve Sæther	Rektor	
Tormod Nybru	Avdelingsleder	
David Pursley	Sfo-leder	
Janne Eriksen	Adm.konsulent	
Lærere:		
Kine Søyland Elde	Kontaktlærer	1.
Kristine Waldow Hauge	Kontaktlærer	1.
Anne Olsson	Kontaktlærer	2.
Kristin Hetland	Kontaktlærer	2.
Gjertrud Alme	Kontaktlærer	3.
Turid Furdal	Kontaktlærer	3.
Inger Askeland	Kontaktlærer	4.
Siri Veia	Kontaktlærer/sosial lærer	4.
Jarle Risa	Kontaktlærer /verneombud	5.
Marta Tysdal	Kontaktlærer	5.
Ingjerd Lapin	Kontaktlærer	6.
Christine Vier	Kontaktlærer	7.
Trine Håvarstein	Lærer	6. og 7.
Harald Halvorsen	Lærer / IKT ansvarlig	6. og 7.
Lene Helleland	Lærer	
Oddny Charlotte Nesse	Lærer	
Stig Skog Andersen	Lærer	

Fagarbeid/ass. Skole/sfo		
Ann – Lena Aaltvedt	Miljøterapeut	
Eirin Fossgård	Barne og Ungdomsarbeider	
Liv Jane Mosnes	Barne og Ungdomsarbeider	
Oladele Olawole	Assistent	SFO
Stephen O'Neil	Assistent	SFO
Liv H. Skjørestad	Assistent	SFO
Torunn Øygard	Barne og Ungdomsarbeider	
Nette Meisland	Assistent	
Jeanette Olsen	Miljøveileder	
Aud Olaus Bjørnsen	Assistent	
Eli-Ann Lund	Miljøterapeut	
Monica Holberg	Assistent	

Organisering av skoledagen

Mandag, onsdag, torsdag

			1	2	3	4	5	6	7
08.20 – 09.50	1. økt	1,5 t	x	x	x	x	x	x	x
09.50 – 10.00	Friminutt	10 min	x	x	x	x	x	x	x
10.00 – 11.00	2. økt	1 t	x	x	x	x	x	x	x
11.00 – 11.40	Spising + Langfriminutt	40 min	x	x	x	x	x	x	x
11.40 – 13.10	3. økt	1,5 t	x	x	x	x	x	x	x
13.10 – 13.20	Friminutt	10 min					X	X	X
13.20 – 14.05	4. økt	0,75 t					X	X	X
	Antall undervisningstimer		12	12	12	12	14,25	14,25	14,25

Tirsdag

			1	2	3	4	5	6	7
08.20 – 09.50	1. økt	1,5 t	x	x	x	x	x	x	x
09.50 – 10.00	Friminutt	10 min	x	x	x	x	x	x	x
10.00 – 11.45	2. økt	0,75 t	x	x	x	x	x	x	x
10.45 – 11.25	Spising + Langfriminutt	40 min	x	x	x	x	x	x	x
11.25 – 12.10	3. økt	0,75 t	x	x	x	x	x	x	X
	Antall undervisningstimer		3	3	3	3	3	3	3

Fredag

			1	2	3	4	5	6	7
08.20 – 09.50	1. økt	1,5 t	x	x	x	x	x	x	x
09.50 – 10.00	Friminutt	10 min	x	x	x	x	x	x	x
10.00 – 11.00	2. økt	1 t	x	x	x	x	x	x	x
11.00 – 11.40	Spising + Langfriminutt	40 min	x	x	x	x	x	x	x
11.40 – 12.10	3. økt	0,5 t	x	x					
11.40 – 13.10	3. økt	1,5 t			x	x	x	x	x
	Antall undervisningstimer		3	3	4	4	4	4	4

Etterord

Jeg har valgt å ta med deler av det skriftlige kildestoffet i uendret språk. Deler av samtalene er notert. Jeg har brukt dette stoffet i min språkdrakt, og håper å ha klart å formidle på en god måte det samtalepartnere fortalte.

Jeg ønsker herved å rette en stor takk til alle bidragsyterne.

Kilder

- Børge Undheim: Skolesoga i Sandnes fram til 1970, eget forlag, 1971.
- J. Shcancke Jonnasen: Høyland gjennom 100 år, utgitt av Sandnes kommune, 1972.
- Sandnes historielag: Årbok nr. 18, 2015.
- Riska historie- og museumslag: a) Langs veiene i Riska, Brit Sissel Todnem (red.), Commentum forlag AS, 2014 – b) Riska i fortid og nåtid, Enok Lauvås (red.), Commentum forlag AS, 2017
- Eivind Smith: Riska, gardar og tettstad, Sandnes kommune, 1993.
- Samtaler med og skriftlig stoff fra Sverre Olaf Berge, Enok Lauvås og Magne Tunheim.
- Samtaler med: Per Berge, Henry Vanvik, Audun Arntsen, Bjørg Lyngnes, Helen Berge, Gerd Marie Olsen, Rosa Sæther, Bjørg Aadnøy Johnsen, Elin Andersen, Arve Sæther, Sveinung Skjørestad og Magne Birger Bertelsen.
- Riska historie- og museumslag ved Audhild Eikeland, har hjulpet til med stoff fra aviser og hefter.
- Riskaposten: Riska under 2. verdenskrig, historiehefte, 1993.
- Arkeologisk museum i Stavanger og Lions Club Sandnes/Riska: Spor fra fortida i Riska, 2008.
- Nettsted: Hommersåk før i tiå